

๖๖ พบทุกพื้นที่ของประเทศไทย แผลงไว้ด้วยเรื่องราว เรื่องเล่า บางเรื่องกลายเป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดอย่างดี แต่บางครั้ง เรื่องราวบางเรื่องหรือสถานที่บางแห่ง ก็ถูกละทิ้ง หรือถูกรื้อทำลาย

สาเหตุหนึ่งอาจจะเพราะผลพวงจาก "การบันทึกและการตีความประวัติศาสตร์" ตามมุมมองที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ส่งผลให้เราเห็นคุณค่าของบางสิ่งและละเลยบางสิ่งไป

เพื่อสะท้อนมุมมองและความคิดอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา ร่วมกับสยามสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดย "โครงการพิทักษ์มรดกสยาม" เปิดเวทีเสวนาดัง โง่ยงและเปิดประเด็นเรื่อง "อนุรักษ์หรือละทิ้ง : ผลพวงจากการบันทึกและตีความประวัติศาสตร์"

เชิญชวนผู้คร่ำหวอดในแวดวงประวัติศาสตร์มาร่วมถกเถียงถึงปรัชญาของ รศ.ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ อดีตนายกสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ ประธานมูลนิธิพิริยะ ไกรฤกษ์ เปิดประเด็นอย่างน่าสนใจว่า คนไทยแทบทุกคนโดยข้อใจกับความจริงในอดีต และเชื่อว่าเรื่องราวในอดีตก่อให้เกิดขึ้นจริง เพราะข้อมูลดังกล่าวได้มาจากพระราชพงศาวดาร

แต่ไม่เคยมีใครตั้งคำถามว่าพระราชพงศาวดารนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน?

"รวมถึงศิลปวัตถุ อนุสาวรีย์ กับความเชื่อโยงทางประวัติศาสตร์ เชื่อกันได้จริงหรือไม่" อย่าง เจดีย์พระศรีสุริโยทัย อนุสรณ์สถานวีรสงครามสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสิ้นพระชนม์ในการทำสงครามยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับพระเจ้านครไชยศรี ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบกันมาแต่โบราณ ซึ่งเราไม่มีพยานหลักฐานในเจดีย์จริงหรือไม่

"เพียงแต่เราเชื่อ เพราะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสั่งว่าเป็นที่พึ่งพระศอกเท่านั้น" รศ.ดร.พิริยะบอก

นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการให้คุณค่ากับประวัติศาสตร์ โดยไม่ได้ตั้งคำถามต่อความเชื่อที่เชื่อถือๆ กันมา รศ.ดร.ธีรวิทย์ ณ ป้อมเพ็ชร อดีตอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประวัติศาสตร์อินโดจีน บอกรว่า วาระทางประวัติศาสตร์อยุธยา จะมีตัวละครที่ปรากฏเพียงไม่กี่ตัวเท่านั้น แต่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นทางกายภาพหลายอย่างที่น่าใจอย่าง วัดพุทไธศวรรย์ โบราณสถานที่สวยงามที่สุดในสมัยอยุธยา แต่ปัจจุบันไม่ได้มีแต่พระปรางค์ หรือพระเจดีย์ทั้งหลาย แต่จะเห็นอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช, สมเด็จพระบรมราชาธิบดีที่ 1 และสมเด็จพระเอกาทศรถ ที่ถูกสร้างขึ้นมา

ธีรวิทย์บอกว่า โดยส่วนตัวไม่ได้ต่อต้าน แต่ในฐานะคนทำงานด้านประวัติศาสตร์ อยุธยาจะมีอะไรมากกว่านั้น

อดีตอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์

เจี๊ยะเสวนา

'อนุรักษ์หรือละทิ้ง' บทบาทสังคมไทยกับการตีความทางประวัติศาสตร์

ธีรวิทย์ ณ ป้อมเพ็ชร พิริยะ ไกรฤกษ์ คุ่มพงษ์ หนูบรรจง วรณีย์ วาณิชชยะ

ยังบอกอีกว่า การจัดนิทรรศการหรือการสร้างพิพิธภัณฑ์ เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมในระดับหนึ่ง แต่การจัดทำแต่ละครั้งจะสะท้อนความคิดของผู้จัดที่ไม่เหมือนกัน เพราะชุดข้อมูลเหมือนกันแต่คนสองยุคมองไม่เหมือน และตีความต่างกัน

"การจัดนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์แต่ละครั้งแฝงอะไรไว้หลายอย่างสะท้อนอะไรมากกว่าที่เราเห็น อย่างนิทรรศการเกี่ยวกับยุคสมัยอยุธยา บางกลุ่มก็จะเชื่อว่าอยุธยาไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่มีมาก่อนหน้าที่พระเจ้าอยู่หัวสถาปนา ก็จะทำหลักฐานและแนวคิดของสถาปนา ก็จะหาหลักฐานและแนวคิดนั้น รวมถึงการสร้างศูนย์วัฒนธรรมด้วย

"ซึ่งความจริงแล้วบทบาทของศูนย์ข้อมูลต่างๆ ไม่ใช่ให้ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังทำให้สถานที่ทางประวัติศาสตร์มีความน่าสนใจ การเข้าไปแล้วมองซากปรักหักพังอาคารโบราณ ไม่ทำให้เรามองภาพของสถานที่นั้นได้ ถ้าไม่มีศูนย์ข้อมูลก็ความรู้

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงคือ พิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้ใครดูแล และศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ไม่มีผู้ศึกษาเลยแม้แต่คนเดียว เป็นเรื่องน่าเศร้ามาก" รศ.ดร.ธีรวิทย์กล่าว

ทางด้านสนับถอยกรมต่างๆ นี้ รศ.ดร.คุ่มพงษ์ หนูบรรจง อาจารย์สาขาสถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ให้ความเห็นว่า การตีความประวัติศาสตร์จะสะท้อนให้เห็นในสถาปัตยกรรมไทยในเชิงสัญลักษณ์อยู่เสมอ ยกตัวอย่าง วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่มีรูปแบบอาคารอุโบสถไม่ต่างจากวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร แต่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์และกรอบความคิดต่างกัน "สิ่งมาได้จากพระเจดีย์ศรีมหาธาตุ

การแลกเปลี่ยนชกักตมของผู้ร่วมงานเสวนา

มีปล้องโถง 6 ปล้อง ซึ่งปกติปล้องโถงในเจดีย์อื่นๆ จะเป็นเลขคี่เสมอ สาเหตุที่พระเจดีย์ศรีมหาธาตุมีปล้องโถงเป็นเลขคู่เพราะต้องการสะท้อนแนวคิดประชาธิปไตยจากหลัก 6 ประการของคณะราษฎร และถ้าย้อนดูแล้ววัดพระศรีมหาธาตุบางเขน สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์การปกครองระบอบประชาธิปไตย

"เดิมมีมติให้สร้างวัดขึ้นโดยให้ชื่อว่า วัดประชาธิปไตย ช่วงเวลานั้นได้มีการยื่นเชิญกษัตริย์มหาธาตุ 5 องค์ จากต้นที่สืบเนื่องมาจากต้นที่พระพุทธเจ้าประทับและตรัสรู้มาไว้เสียก่อนจึงได้ตั้งชื่อวัดแห่งนี้ว่า วัดพระศรีมหาธาตุ แต่ความหมายเชิงสัญลักษณ์และกรอบความคิดเดิมยังคงอยู่ในสถาปัตยกรรม เหมือนกับการสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่มีประตู 6 ช่อง เช่นกัน"

หากแล้วในส่วนนี้ ไม่ค่อยได้รับการพูดถึง ถูกตีความตีความสำคัญเท่าไรนัก

ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป สิ่ง "คณะราษฎร" เคยสร้างไว้ให้กับประเทศชาติเริ่มถูกหลงลืม จนวันนี้ วัดพระศรีมหาธาตุบางเขน มีเพียงแค่กลุ่มญาติของเหล่าคณะราษฎรเท่านั้นที่พาใจจัดงานรำลึกเมื่อถึงวันครบรอบต่างๆ

ด้าน วรณีย์ วาณิชชยะ นักเขียนบรรณานุกรมวิชาการ Guru มอวว่า การอนุรักษ์หรือละทิ้งขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละคนมากกว่าที่ศึกษาหาความรู้ และเข้าใจประวัติศาสตร์ แต่คนไทยในความคิดส่วนตัว มองว่าจะละทิ้งเสียมากกว่า เรื่องผิดถูกก็แล้วแต่ใครจะตีความ นั่นคือประวัติศาสตร์ประเทศไทย ปัญหาที่มาจากเรื่องการเมือง ซึ่งเด็กทุกคนเรียนมาแต่เรื่องศาสนาและสถาบันเท่านั้น อีกทั้งเรื่องราวประวัติศาสตร์หลายเรื่องถูกเซ็นเซอร์ หลายเรื่องไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงได้

"ผมสอนหนังสือเด็กนักเรียนมหาวิทยาลัย ในห้องเด็กเก่งและไม่เก่ง ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย สังคม ทางประวัติศาสตร์ที่ทุกคนเท่ากันหมด คือไม่รู้เรื่องเลย ตอนเด็ก เรียนแค่คนไทยเป็นคนดีและรักกันพม่า ศาสนาพุทธพุทธสถาบันเป็นที่เคารพยำเกรงต้อง เท่านั้นเรื่องอื่นไม่ได้เรียนรู้อีก"

"นี่คือปัญหาของคนไทยที่มีต่อประวัติศาสตร์ แต่ผมมองว่าไม่ใช่เรื่องผิดที่แต่ไม่พอ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างประวัติศาสตร์กับคนธรรมดาที่กว้างมาก" วรณีย์ชี้ให้เห็นถึงปัญหาอย่างตรงเป่าก่อนจะทิ้งท้ายอย่างนาคิดว่า

"ในต่างประเทศประวัติศาสตร์ของเขาไม่ได้มีแค่เรื่องของคนโบราณสถานที่อนุรักษ์ก็ไม่ได้มีแค่วัด หรือปราสาทเท่านั้น แต่ที่นั่นของชาวโบราณอายุปรอททำมาหากินทุกอย่าง หรือแม้กระทั่งโรงพยาบาลเก่าๆ ก็คือประวัติศาสตร์แล้ว" เป็นเสียงสะท้อนจากผู้คร่ำหวอดในแวดวงประวัติศาสตร์

รัฐหรือแม้แต่ประชาชนควรนำมามชกคิด เพื่อหาทางออกเกี่ยวกับ "อนุรักษ์" ร่วมกันต่อไป

อรพรรณ จันทรวงศ์ไพศาล